Асоциация на европейските журналисти – България
София, 2026

ДА БЪДЕШ ЖУРНАЛИСТКА

ЦЕНАТА НА ПРОФЕСИЯТА

Николета Даскалова

FRIEDRICH NAUMANN STIFTUNG Für die Freiheit.
AEJ BULGARIA
Kingdom of the Netherlands

СЪДЪРЖАНИЕ

Защо е важно да говорим за жените в журналистиката?.....3

Метод на събиране на данните.....6

Труд, права, пари 8

Обществените медии: нарастващо неудовлетворение.....11
Свободната практика: повече практика, по-малко свобода.....12
Регионалните медии: част на светло, част на тъмно, част на сиво.....13

Майчинството: схеми всякакви.....18

Сексизъм в редакциите.....22

Заплахи, атаки, тормоз.....25
Сексуализирана реч и неуместно поведение.....25
Въвличане на семейството.....27
Дела шамари.....28
Други заплахи, натиск и посегателства.....29

Феминизирана професия и публичност: неравенство на силите.....32

Приложение: списък на респондентите.....36

ЗАЩО Е ВАЖНО ДА ГОВОРИМ ЗА ЖЕНИТЕ В ЖУРНАЛИСТИКАТА?

„Тихо. Тихо, прасенце“ е реплика, която през ноември 2025 г. президентът на САЩ изрича с размахан пръст към репортерка, която току-що му е задала неудобен въпрос.[1]

Пет години по-рано министър-председателят на България казва на група интервюиращи го журналисти „И ето вие като някакви мисирки тичате“ и допълва репликата си със звукоподражателни звуци на кряКане. „Не е редно така да ни квалифицирате“, репликират репортерки. Няколко минути по-късно премиерът се извинява, но все пак настоява: „Хайде друг път тогава да си извадим изводи – една по една да ми задавате въпроса“. [2]

Тези примери не са изолиран случай. Може би звучат абсурдно, комично, нелепо. Наред с това обаче, те показват загуба на благоприличие в публичната среда и неприемливо отношение на политически фигури спрямо журналисти. Когато пък инициаторът е властова фигура от най-висок ранг, ефектът е максимално силен, а границата между обида и заплаха – крехка. Случайно или не, и двете ситуации представят властово неравенство, съчетано с полов дисбаланс от двете страни на микрофона.

Тези примери далеч не са най-обидните сравнения, нито най-опасните ситуации, които жени журналисти са преживявали в кариерата си. Включително в България. През последните три десетилетия в страната не липсват случаи на посегателства и тормоз над журналистки: заливане с киселина, палеж на автомобил, смъртни

[1] BBC. (2025). ‘Quiet, piggy’: Trump responds to reporter after Epstein question. BBC, 18 November.
[2] Дневник. (2020). Борисов сравни журналисти с мисирки, и се извини няколко пъти. Дневник, 4 февруари.

заплахи, публични кампании за очерняне, вулгарен език, нападки в ефир, разпространение на голи снимки, генерирани с изкуствен интелект. Това са все публично известни случаи. Избираме да не споменем журналистките – за да не ги поставяме за пореден път в ситуацията на жертви, да не зашиваме всеки път травмата до името им.

В настоящото изследване отправяме поглед към актуалната картина в България. В какви условия работят журналистките в България, има ли сексизъм и доколко безопасна е средата? Има ли невидими проблеми, които не попадат в радара на публично известната информация?

Анализираме темата като частично продължение на предходно изследване на Асоциацията не европейските журналисти – България и фондация „Медийна демокрация": „Да бъдеш журналист: състояние на професията", което публикувахме през 2017 г.[3] Тогава диагностицирахме тревожни тенденции: неблагоприятни условия на труд и ниски заплащания в голяма част от медийния пазар, проблеми с трудовите права и осигуряването, включително по отношение на майчинството, ненормирана заетост, стрес, претоварване, необходимост от допълнителни източници на доход. В сегашния анализ се питаме: подобрява ли се ситуацията почти десет години по-късно?

През 2017 г. говорихме с 20 жени и 10 мъже, сега се фокусираме изключително върху опита на жените в професията, като обобщаваме мненията на 30 журналистки. Макар да няма точни данни за броя на журналистите в страната, консенсусно е впечатлението, както регистрирахме и в предходното изследване, че професията е силно феминизирана. В същото време, парадоксално, женската гледна точка като такава е встрани от централните теми, когато се говори за състоянието на медиите, качеството на журналистиката и свободата на словото. Защо журналистиката в България е по-скоро „женска"

[3] Орлин Спасов, Николета Даскалова, Валентина Георгиева. (2017). Да бъдеш журналист: състояние на професията. Асоциация на европейските журналисти – България, фондация „Медийна демокрация".

професия и как самите журналистки гледат на това?

България е част от европейски контекст, в който се счита, че равнопоставеното участие на жените в публичността е от съществено значение за демократичния живот. През 2013 г. Съветът на Европа приема препоръка, основана на разбирането, че свободата на медиите и равенството между половете са неразривно свързани.[4] Документът обръща внимание на недостатъчното представителство на жени в редакциите и управлението на медиите, както и на дефицитите по отношение на отразяването на женски гледни точки и участието на жени експерти в медийното съдържание. Сред препоръките към държавите членки е да създадат адекватни политики и условия за насърчаване на равенството в медиите, а към медиите – да приемат саморегулаторни механизми и вътрешни кодекси за поведение в областта на половото равенство, които да засягат и работното участие, и медийното съдържание. В България проблемът с достъпа на жени до редакциите на пръв поглед изглежда решен. Това обезсмисля ли обаче нуждата от адекватни антидискриминационни политики, основани на пол?

Отговорите на тези въпроси са важни, за да осветлим някои нюанси, свързани с актуалното състояние на журналистиката и публичната среда, да диагностицираме дали и доколко има структурни предпоставки за риск пред журналистките в страната. Да покажем каква е цената на професията и на свободата на словото през личната и професионална сигурност на жените в медиите.

[4] Council of Europe. (2013). CM/Rec(2013)1 – Recommendation of the Committee of Ministers to member States on gender equality and media (Adopted by the Committee of Ministers on 10 July 2013 at the 1176th meeting of the Ministers' Deputies). Council of Europe, 10 July.

МЕТОД НА СЪБИРАНЕ НА ДАННИТЕ

Данните бяха събрани в периода декември 2025 – юни 2026 г. Разговаряхме с общо 30 журналистки. С 14 от тях направихме индивидуални интервюта, а 16 се включиха в дискусии, разпределени в две фокус групи (първата беше проведена през декември 2025 г., втората – през юни 2026 г.).

Обхванахме журналистки с различен професионален опит – както като натрупан трудов стаж, така и като вид медия и населено място:

• Опит – най-младата участничка е от две години в професията, а най-опитната има 35 години стаж.
• Населено място – 20 от столицата и 10 от други населени места.
• Видове медии и ангажираност – картината е максимално пъстра и включва журналистки с опит във всички видове медии (радио, телевизия, печатни медии, онлайн издания, информационни агенции); частни и обществени; национални, регионални и местни. Част от респондентките работят на свободна практика, а някои имат собствени журналистически проекти в интернет.

В хода на интервютата и фокус групите бяха обсъдени следните основни теми: работна среда и условия на труд, практики на тормоз и безопасност, публична среда и отношение към журналистките в България.

Разговорите бяха проведени при условие на гарантиране на анонимност, като респондентките бяха запознати с целите на изследването. Една от фокус групите се състоя присъствено в София, а другата – онлайн. Интервютата бяха проведени по телефон или онлайн. След съгласие на участничките разговорите бяха записани с диктофон и впоследствие транскрибирани ръчно. Средната продължителност на разговорите е

около 50 минути. Общият обем на така събрания корпус от данни е 170 стандартни страници.

Затруднения при събирането на данните имахме най-вече заради заетостта и непредвидимостта в ангажиментите на поканените да се включат. Въпреки това почти всички изразиха интерес към темата, желание да съдействат и реагираха в кратки срокове. Една от участничките не пожела да бъде записана с диктофон, с което се съобразихме. Срещнахме няколко отказа за участие. Още на етап търсене на участнички се открои един от контрастите в професията – както пълно удовлетворение от работодателя и нежелание за по-нататъшен разговор, така и удовлетворение от напускане на професията.

ТРУД, ПРАВА, ПАРИ

През 2017 г. регистрирахме неравенства в уреждането на трудовите права и заплащането на журналистите, с основно разделение по линията национални–регионални медии. През 2026 г. тези диспропорции продължават да се забелязват, като по-ниското заплащане и най-драстичните случаи на неспазване на трудовите права се срещат в сектора на местните и регионалните медии.

Най-благоприятни са условията в големите медии на национално ниво – трудови договори на пълен работен ден, осигуряване на реалната сума, а най-големите компании предлагат и допълнителни социални придобивки като допълнително здравно осигуряване, годишни профилактични прегледи, ваучери за храна и други корпоративни удобства. В една от големите частни медии има обособен детски кът за улеснение на работещите родители. В някои случаи и домашното куче е добре дошъл придружител в редакцията.

На този идиличен корпоративен фон противостои по-често срещана медийна реалност, в която социалните осигуровки са лукс. Продължава дългогодишната практика медиите да предлагат трудови договори на минимална работна заплата и допълнителни авторски хонорари по граждански договор с цел по-малко разходи за работодателя, което обаче означава и по-ниски социални осигуровки за служителите. Така действат редица столични и местни онлайн медии. На регионалните и свободно практикуващите журналисти нерядко се налага сами да се обезпечават материално и да купуват нужното професионално оборудване. Журналистки с дългогодишен опит в регионални медии споделят, че са свикнали да практикуват в условия на материални ограничения: „Ние сме си с личните лаптопи, личните телефони,

[5] Освен ако не е споменат друг източник, всички посочени цитати са от изказвания на респондентите, които участваха в изследването. Анонимизиран списък на респондентите е достъпен в приложението.

личните микрофони и диктофони. Единственото служебно беше – и сега е – служебната ни карта“ (P27).[5]

Когато заплатите се индексират, което само по себе си не се случва редовно, увеличението обикновено не догонва инфлацията. В добрите случаи работодателите търсят начини да повишат възнагражденията. Понякога склоняват на увеличение след настоятелни индивидуални преговори по инициатива на журналистите. В други случаи работодателят не може да гарантира ръст на доходите въпреки покачването на минималната работна заплата: „Масово в частните медии, онлайн издания, се работи на договор на минимална заплата с минимални осигуровки и всичко останало до към някаква сума се водят авторски хонорари. И когато се вдигне минималната заплата, тя се вдига и съответно авторските се намаляват“ (P5). Част от медиите предлагат ваучери за храна вместо увеличение на заплатите. В най-лошите случаи пък повишението е обидно малко и носи усещането за санкция. Така например опитна журналистка разказва, че за почти 20 години стаж в една и съща медия е получила общо 150 лева увеличение на заплатата: „Извън всякакъв коментар. За мен заплатата беше отношение към моите позиции, хаплив език и темите, които избирах … Един вид мека репресия“ (P13).

Продължаващата практика на ниски или липсващи социални осигуровки създава трайни предпоставки за социален риск. Не малка част от журналистките съвместяват няколко ангажимента, включително в друга професионална сфера. И заради недостиг на средства, и за да могат да се осигуряват. „Всеки индивидуално трябва да си спестява и да търси решения“ (P20), обобщава картината респондентка в отговор на питането ни какво трябва да направи една журналистка, за да бъде спокойна за пенсията си. Структурната несигурност се тушира с индивидуални стратегии за оцеляване. Сред тях е работата на няколко договора, подкрепата от семейството или използването на допълнителни застрахователни механизми с лични вложения.

Налага се изводът, че личният ресурс често компенсира дефицитите на професионалния. Калкулирайки личните средства, които трябва да даде, за да пътува и отразява събития на местно ниво, журналистка описва опита си като „аз бях като спонсор на този сайт“ (P21). Друга журналистка има по-ведър прочит и осмисля правенето на нископлатена журналистика в обществен интерес като форма на благотворителен труд: „Ние на практика даряваме всеки месец на обществото по няколко хиляди лева от трудовия договор, който не получаваме, за да работим. Правим дарение с обществено полезен труд“ (P20). В този смисъл удовлетворението от работата се приема като нематериално благо.

В същото време самият личен живот търпи щети от професията. Стресът, непредвидимостта на ангажиментите, готовността за реакция по всяко време на денонощието, особено в сферата на новинарството, затрудняват личните планове и семейния живот: „За новините няма никаква предвидимост. Не знаеш в колко ще свършиш работа, не знаеш къде ще ходиш, колко ще се занимаваш. Ако имаш нещо планирано, то може да се промени … Отделно стресът от самата работа, която е отговорна, не трябва да се допускат грешки“ (P17); „Сега се замислих, че, слава Богу, запазила съм си семейството с моята професия, което поне според мен е постижение. На фона на работата, която понякога трябва да е 24/7 или пък има дежурства в събота и неделя. Нямаш време много да си обръщаш внимание на семейството“ (P24).

Не липсват и случаи на здравословни проблеми, отключени от претоварване или тормоз. Част от респондентките разпознават като източник самата журналистическа работа, други – извънмедийните ангажименти за допълнителен доход, трети – комбинацията от двете. В този контекст прави впечатление, че много малко медии организират профилактични прегледи за служители си. Същевременно констатирахме примери на работодатели, които преди години са

осигурявали този тип грижа, но вече не го правят. Редуцирането на социалните придобивки се забелязва и в частния, и в обществения сектор. Не малко журналистки отчитат и необходимостта от психологическа подкрепа заради естеството на работата (отразяване на трагични събития, прегаряне, тормоз и др.), като някои си я осигуряват с лични средства. Нерядко самите журналистки влизат в ролята на неформален психолог – например когато менажират редакционен екип или когато граждани ги търсят с настояване медията да реши проблемите им.

На фона на така очертаващата се картина, разговорите разкриха и няколко допълнителни аспекта по отношение на обществените медии, свободната практика и регионалната журналистика.

ОБЩЕСТВЕНИТЕ МЕДИИ: НАРАСТВАЩО НЕУДОВЛЕТВОРЕНИЕ

Потвърждават се три наблюдения от изследването през 2017 г. Първо, работещите в обществените медии имат предимството на добре уредени трудови права – „на светло“ и по закон. Второ, налице са дисбаланси в заплащането между различните структури на обществените медии и това продължава да създава вътрешно напрежение. Респондентките споделят за „малко по-високи заплати в БНТ в сравнение с БНР“ и за „огромна разлика“ във възнаграждения на журналистите във водещите канали и тези извън тях. Трето, продължава да има висока чувствителност по отношение на заплащането и желание за осветляване на възнагражденията с цел по-голяма прозрачност пред обществото.

Нова тенденция, която се откроява в тазгодишното изследване, е нарастващият песимизъм сред работещите в обществения сектор. Журналистки и в БНР, и в БНТ определят възнаграждението си като „ниско“ или „мизерно“ и го сравняват с това на „касиерка

в супермаркет“. За разлика от предходното изследване, програма „Хоризонт“ вече се очертава като непривлекателно място за работа. Една от причините е прекъсването на практиката на допълнителни хонорари – ако преди тази практика подхранваше дисбалансите в заплащането в рамките на БНР, нейното отсъствие сега води до демотивация и „нежелание някой да се товари с работа“, да прави „неприятни неща като водене по нощите, ставане в четири сутринта“. Регистрираме също така повече примери на желание за напускане на обществените медии и на потребност от прибягване до допълнителна работа в търсене на по-високи доходи.

Друг нюанс, който беше споделен от журналистки с опит в БТА, е свързан допълнителното материално стимулиране в държавната информационна агенция. Създава се впечатление за липса на прозрачни, точни и ясни критерии заради несъответствия между размера на бонуса и реалната ангажираност на журналиста („И това дава усещане, че не знаеш какво точно трябва да изпълниш“).

СВОБОДНАТА ПРАКТИКА: ПОВЕЧЕ ПРАКТИКА, ПО-МАЛКО СВОБОДА

Работата на свободна практика се възприема като по-гъвкава и затова е желана, включително от млади журналистки, които искат да управляват по-автономно времето си. Автономността обаче често се оказва измамна. Финансовата несигурност води до стрес и кампанийно претоварване: „Хващате ме в момент на бърнаут. Опитвам се да жонглирам с тази свободна практика, да се занимавам с много неща. На много станове да тъка ... Хем професията е по-творческа и ти дава свобода да разполагаш с времето си, хем ангажираността е кошмарна. И психическото натоварване също“ (P22). Липсата на работно време

за някои журналистки се оказва „безкраен работен ден“, което пък се отразява на личния живот. Социалните осигуровки, както в общия случай, са трудно постижими: „Аз се осигурявам, но естествено на минимална работна заплата. Има месеци, в които нямам възможности да се осигурявам на по-голяма сума от минималните осигуровки“ (Р22); „Осигуряваме се, защото изборът да не се осигуряваме реално не е избор. Каквото и да изкараме, първо плащаме осигуровките. Понякога трудно, понякога лесно. Нищо сигурно нямаме като твърд доход“ (Р16); „Когато за някой месец достигна сумата за минималната работна заплата, направо ми идва ми черпя. Защото това много рядко се случва“ (Р3).

Макар и под формата на свободна практика, предоставянето на журналистически услуги на конкретна медия, не гарантира непременно по-голяма редакционна свобода. Редакционната политика на съответната организация – особено в случаите на големите медии – оказва влияние и изисква съобразяване, като в същото време фрилансърът съдейства при по-неизгодни условия (включително необходимост от пълно или частично инвестиране в професионална техника), отколкото работят щатните журналисти. По-голямо удовлетворение в този смисъл се забелязва при журналистки, които сътрудничат за по-малки независими медии, работят на проектен принцип или разработват собствен журналистически продукт.

РЕГИОНАЛНИТЕ МЕДИИ: ЧАСТ НА СВЕТЛО, ЧАСТ НА ТЪМНО, ЧАСТ НА СИВО

Сред журналистките, работещи на регионално и местно ниво, наблюдаваме най-неблагоприятни условия на труд и най-слаба защита срещу рискове като старост, болест и безработица. Проблемите,

които диагностицирахме през 2017 г., остават неразрешени и цялостната ситуация се влошава.

На фона на общата картина на минимални социални осигуровки, в регионалните медии не винаги има възможност за трудов договор, особено на пълна заетост. Често договорите са за четиричасов работен ден. За да си гарантират социални осигуровки, журналистките търсят допълнителна ангажираност: „Нямам друг шанс. Оттук четири часа, оттам два часа, от друго място два часа ... Всеки се осигурява както може и където има възможност“ (P27). Освен това, не винаги договореното на хартия се изпълнява на практика. Журналистки споделиха за казуси на сериозни лични и административни неудобства, когато се оказва, че имат натрупани неизплатени осигуровки заради неизпълнени задължения на работодателя. Принудата в такава ситуация налага журналистката сама да изплати задълженията на работодателя.

Често дежурствата през почивните дни не са регламентирани писмено и не са платени. Нещо повече – неедноκратно регистрирахме случаи на месечна заетост без какъвто и да е договор. В подобни ситуации парите са дават „на ръка“. Това създава редица реални и потенциални опасности – липса на отчитане на трудовия стаж, липса на възможност за каквито и да е съдебни претенции спрямо работодателя, липса на отговорност в случай на трудова злополука, неизплащане на уговореното възнаграждение и др. Изобщо, сивият медиен сектор отнема от журналистите права и статут: „Май никъде в трудовата ми книжка не пише, че съм работила журналист. Технически сътрудник, помощник сътрудник. Отиди доказвай, че ти си автор на даден текст или снимка“ (P21). Описанието на респондентка за опита ѝ в конкретна регионална медия добре описва и доминиращото впечатление за сектора: „част на светло, част на тъмно, част на сиво“ (P26).

В светлосенките на професията и на фона на недостига на ресурси, журналистките съвместяват набор от професионални роли: „Заетостта е много. И пишем, и снимаме, и всичко си правим. Не винаги съм го правила. Преди имахме фотографи, шофьори... Сега сме „човекът медия" (Р30). Това определение се споделя масово в гилдията. Екипи, сведени до минимум, са повсеместни. В някои редакции двама души списват едновременно новинарски сайт и печатен седмичник. Екип от трима души се счита за стабилен. Любопитна подробност е, че малките екипи водят до своеобразно интернализирано неудобство и съответни компенсаторни механизми. Редица местни медии не обявяват на сайта си редакционния екип именно защото е малък. Други пък обявяват фиктивен списък с репортери, например близки и роднини, за да демонстрират по-голям мащаб на медията. Трети подписват материалите с произволно име. В повечето случаи публикациите се отбелязват само с името на медията.

Недостигът на хора и средства има пряко отражение върху съдържанието. Обхватът на отразяване се стеснява, а новинарските пустини се разширяват: „Нямаме време да ходим по села и паланки" (Р30). Всъщност теренът все повече се одомашнява и все повече журналисти работят от вкъщи. За информация от по-отдалечени места се ползват прессъобщения. Или, в градове, в които има мрежа и ресурси на обществените медии, се разчита на колегиална подкрепа: „Ако има събитие извън града, колегите се обръщат към държавните медии и използват техния транспорт, за да стигнат от точка А до точка Б, защото няма средства за транспорт. Споделено пътуване" (Р27). Но понякога, когато трябва да се отрази спешен инцидент, придвижването е за сметка на репортера.

Паралелно със задачите си по изготвяне на съдържание журналистите на местно ниво се изявяват и като рекламни агенти. Тази двойствена професионална идентичност директно онагледява разпада на едно от правилата за редакционна независимост – разделението между

журналистическа и търговска дейност. Практиката се налага като новото нормално: „Да, търсим рекламодатели. В града всеки го прави. Като са малко хора, кой да търси. Това не е толкова лошо. Защото виждаш и от двете страни кой колко ти цени работата. Аз преди бях много против това. Обаче..." (Р30).

В реалността на медиите с малко ресурс се разпада и още една бариера – между собственика и редакцията. Всъщност от много години съществуват медийни проекти, в които собственикът е едновременно и пишещ журналист, и мениджър, който полага усилия да осигури издръжката на редакцията. Подобни инициативи не могат да бъдат оценени еднозначно. В някои случаи те са еманципиращ проект, дело на журналист, който търси независимо поле за изява след натрупани разочарования от трудовоправни неуредици или натиск в други медии. Проекти от този род, обикновено новинарски сайтове, често са дело именно на жена журналист. В хода на събиране на данни разговаряхме с подобни журналистки, които изразиха по-голяма удовлетвореност в сегашното си амплоа в сравнение с предишните си месторабoти и същевременно споделиха безпокойствата си, свързани с несигурността и ограниченията на местния медиен пазар.

Съществуват обаче и медийни начинания, които са важен играч в разпределението на ресурси на регионално ниво, но същевременно произвеждат псевдожурналистика. Респондентите ни дадоха примери от различни области в страната: „Има хора, които преди са били в медии, и са се договорили с общини с договори за информационно обслужване и препечатват прессъобщения на някакви сайтове или преписват ... Ако това изобщо е журналистика. Не знам как се осигуряват. През някакви ЕТ или ЕООД вероятно" (Р7); „В града бликаме от сайтове. Една част работят от типа „младежка заетост", непрекъснато търсят хора. Разбират се за някакви проекти, вземат някакви пари и след два месеца ги изритват. И това е един непрекъснат цикъл. Една част от сайтовете са партийни по-скоро. ... Там се работи,

доколкото знам, на парче и се продължава по схемата пари под масата. Изключително много са. Преди избори се увеличават. Достигат до 30–40. Средно са 15–20. Поне веднъж в месеца се оказва, че има нов сайт. В един момент ти ги научаваш, знаеш откъде идват парите. Там наистина са партийни пари или свързани с компании партийни пари" (P8); „някои от сайтовете са ОПГ-та за рекет" (P27), т.е. организират очернящи кампании и искат пари от нарочения субект, за да преустановят очернянето. Съществуват и сайтове, чиито оферти за информационно обслужване предлагат комбинирана услуга – да публикуват както статии, така и читателски коментари под тях. Псевдожурналистиката произвежда псевдопубличност.

Както става ясно, през разговорите с журналистките се очертава по-цялостна диагноза за състоянието на медийната среда. Самите интервюирани изкарват на преден план в разказите си тревоги за професията и качеството на журналистиката. С малки изключения и независимо от любовта към журналистиката, доминира възприятието за практикуване на професия с неуредици и оскъдица. В тези неуредици откриваме и част от безпокойствата около пола.

МАЙЧИНСТВОТО: СХЕМИ ВСЯКАКВИ

Когато питаме журналистки, които нямат деца, какво е впечатлението им относно майчинството в професията, те обикновено споделят, че техни колежки лесно излизат в отпуск по майчинство и после лесно се връщат на работа. Че нещата се случват плавно и с разбиране, особено в електронните медии, частни и обществени, малки и големи, в миналото и сега. Когато питаме журналистки с деца обаче, положението не изглежда толкова розово. Това разминаване между погледа встрани и личното преживяване навежда на заключението, че в гилдията не се говори достатъчно по темата. Интересът се засилват тогава, когато жената забременее и започва да търси решения как да подреди личния си и професионален път.

„Като забременееш в медиите, първата ти работа е да отидеш при шефа и да му кажеш, за да може да ти увеличи осигуровките" – за това неписано правило ни разказаха участничките в изследването през 2017 г. То продължава да е златно правило в бранша. Това е частичен компенсаторен механизъм, на който работодателите са склонни предвид масовата практика на спестяване на осигуровки. Периодът на бременност се оказва повод за осветляване на реалното възнаграждение в частния сектор.

От разказите на журналистките майки в тазгодишното изследване проличава, че уреждането на по-благоприятни условия за майчинство е въпрос на лични преговори, а удовлетворението варира. Общ проблем е, че договорките започват, когато жената вече е бременна, а покачването на осигуровките обхваща само няколко месеца и не покрива изцяло периода, по който по закон се изчислява обезщетението за майчинство. Така жената е само частично компенсирана. Регистрирахме единични случаи, при които работодатели проявяват добра воля и допълват липсващите осигуровки по друг начин – допълнителен хонорар или пари на ръка.

Както стана ясно обаче, не навсякъде има възможност дори за минимални трудови договори, което поставя жените, планиращи дете, в крайно уязвима позиция. Решението е или отлагане на забременяването, или търсене на други източници на финансова подкрепа. Работещите на свободна практика също са слабо защитени и в случай на планиране на дете започват да мислят комбинации за осигуряване и увеличаване на доходите. Изобщо, секторът предлага „схеми всякакви", както обобщиха участничките в една от фокус групите.

Принудата за влизане в схема предизвиква неоднозначна реакция. Някои журналистки оценяват благосклонността на работодателя като жест, други определят ситуацията като неудобна, неприятна и натоварваща: „Когато забременях, се уговорих с моя работодател да ми вдигне осигуровките, за да мога да взимам малко по-хубаво майчинство. Но бяха едни пазарлъци, които за мен бяха много неприятни. Като на Женския пазар. „Ама хайде", „ама може ли", те се правят на ударени. Много унизително и неприятно" (P22).

Веднъж договорили се за по-високи осигуровки, журналистките разчитат, че принципът „осигуровки на светло" ще продължи и след края на майчинството. При някои това се получава, при други – не. Самото връщане на работа също е важен момент в кариерата на журналистките. Въпреки че българското законодателство регламентира относително дълъг период на отпуск по майчинство, интервюираните споделиха, че често журналистките не си позволяват дълъг отпуск и се връщат на работа няколко месеца след раждането, най-вече по финансови причини. Журналистки в период на кърмене съчетават професионални ангажименти с грижа за бебето, дори и по време на работа на терен. Това създава стресови ситуации – както лични, така и професионални: „Аз взимам интервю, майка ми е в бекграунда, детето пищи. Аз си забравям въпросите, защото чувам как детето плаче" (P11).

В някои случаи по-бързото връщане на работа следва осъзната потребност от поддържане на професионален тонус. Налице е и усещане за несигурност и страх от загуба на позицията: „В нашата сфера е наистина много трудно да останеш две години, без да се върнеш на работа ... По мое наблюдение всички колеги се връщат на работа след първата година, защото трябва да запазят позиция. И тази несигурност е малко притеснителна. И стресираща“ (P29). При някои жени тези страхове се оправдават: „Когато трябваше да се връщам от майчинство, ми казаха, че ще бъда в друг екип и общо взето ще кърпя дупки“ (P28). В подобни случаи, както при излизането в майчинство, отново изниква необходимост от преговори с работодателя с цел отстояване на трудовите права. Друг трудовоправен проблем, откроен в хода на разговорите, е липсата на облекчения за самотните родители: „По принцип в България, включително в журналистиката, няма никакви облекчения за самотните родители. Те по-често са жени“ (P20).

Работещи майки трябва да се справят с множествен стрес покрай жонглирането с професионални отговорности и отглеждането на дете. Както и при други майки с кариера, най-сложно е да се осигури грижата за децата, когато са малки и боледуват, а родителите не могат да отложат професионалните си ангажименти. Помощ от семейството, баби пенсионерки, детегледачи, родителски кооперативи са стандартните решения. Или работа от дома в обкръжението на детето. Или наваксване много рано сутрини и много късно вечер. В разговорите се откроиха две гледни точки. От една страна, гъвкавото работно време в медийния сектор улеснява отглеждането на деца. От друга страна, постоянният новинарски поток, ненормираната заетост, късните и съботно-неделните дежурства затрудняват личния живот на работещите журналистки.

Млади журналистки разказват, че още в началото на кариерата са посрещани с предупреждение, че журналистиката застрашава семейния живот: „Главни редактори ни бяха казвали, че сме избрали

трудна професия. Ако искаме да бъдем майки и да имаме семейство, да го преосмислим като житейски избор. Някои наистина го направиха. Преминаха на страната на пиара“ (P1). Противно на подобни предупреждения, журналистиката в България остава силно феминизирана. Както илюстрира подобно изказване обаче, тя е същевременно и пропусклива за полови предразсъдъци.

СЕКСИЗЪМ В РЕДАКЦИИТЕ

Когато задаваме въпроса дали медиите имат вътрешни кодекси или неформални правила срещу дискриминация на полова основа, отговорът на журналистките често е: „Жените сме повече, няма дискриминация". Всъщност в редакциите почти не се говори по темата. Нюзрумите с правила и тренинги срещу дискриминация и тормоз са единици – основно по линия на международни стандарти. Правилниците и кодексите на обществените медии включват общи антидискриминационни формулировки. В България няма обаче цялостни медийни политики на основа равенство на половете.

За мнозина подобни политика не са и необходими, защото в страната няма формални пречки, които да ограничават жените да работят в медии или да ги ръководят. Настина, от началото на прехода досега жени са заемали най-високи позиции и в обществените, и във водещите частни медии. Примерите на жени ръководители и главни редактори на регионални издания изобилстват. По общи впечатления журналистическите и репортерски екипи са преобладаващо съставени от жени. Всичко това налага представата, че няма структурна дискриминация.

По-внимателно вглеждане в средата обаче показва някои интересни детайли. Така например, ако си припомним списъка с директорите на БНТ, БНР и БТА от 1990 г. досега, ще видим, че БНТ и БНР по-дълго време са управлявани от мъже генерални директори (особено БНР), а БТА – изцяло от мъже. Любопитен факт е, че в цялата си история БНР има само две жени директори[6], а БТА – само една[7] (в периода 1955–1962 г.). В допълнение към статистиката е примерът, който наши респондентки

[6] Новините днес. (без дата). Директори на БНР от създаването му до днес. Новините днес.
[7] Денев, Панайот. (2023). История на БТА 1898 – 2023. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов". Достъпно: https://www.bta.bg/bg/kniga125BTA/

посочиха по отношение на БТА: при кандидатстване за работа в агенцията генералният директор казвал на жените, че „БТА е чудесно място, ако решиш да станеш майка, понеже има много ясни условия“, а на мъжете пожелавал „да бъдат следващият генерален директор“. Вероятно пожеланията са най-добронамерени, но контрастът между хоризонтите за развитие на двата пола не е пренебрежим.

„Има нещо като особен сексизъм“ е мнението на част от участничките в изследването. Заради феминизацията на професията има търсене на мъже журналисти и в някои случаи, особено в обществените медии, им се осигурява по-голям комфорт на работа. Интервюираните споделиха също, че са се сблъсквали с полови неравенства по отношение на заплащането за една и съща работа.

Има и „сексизъм по инерция“. Така респондентки определиха случаите, когато са били обект снизходителни забележки от колеги мъже, особено по-възрастни. Като цяло журналистките не се оплакват и рядко реагират на неуместно поведение, сексистки подхвърляния и менсплейнинг в редакциите. Някои признават, че нямат рефлекс да разпознават подобно поведение като проблем: „Аз се замислих, че съм имала такива случки, но не го разпознавам по този начин. Просто защото и обществото е такова“ (P8). Битува мнението, че „на нашите географски ширини този въпрос не стои толкова остро, колкото, да кажем, в Западна Европа. Ние сме по-склонни да приемем нещо по-скоро за шега, да не го приемаме сериозно“ (P29), „Не сме свикнали по такава линия да си защитаваме правата“ (P4). Същевременно примери не липсват: ултиматуми за интимни отношения с цел издигане в кариерата или пък разпространение на слухове за подобни отношения, коментари за външния вид и за възрастта. Търпимостта към подобни преживявания е висока, особено сред по-опитните журналистки. Приема се не като системен аспект или тормоз, а като „персонален проблем“, „характерологична особеност“, „част от пътя“. Когато все пак журналистка реши да реагира, настъпва учудване в колегиалната

среда: „Всички са шаш. Те просто не са свикнали на такава реакция. И съм се чудила защо толкова дълго време съм мълчала. Като си отвориш устата, всъщност дават назад ... Ако не сме колектив, как очакваме да има нормално отношение“ (P4).

По-често регистрираме чувствителност спрямо ейджизма, включително проявяван от жени към жени. „При нас младостта е порок“, разказват журналистки и обясняват как трудът и компетенциите им са омаловажаван чрез подхвърляния от рода на „ти си малка, толкова разбираш“, „тя е млада, но ще се научи“. В среда с преобладаващо по-възрастни колеги подценяването и предразсъдъците на основа опит могат да продължат с години. По-зрялата възраст също предизвиква затруднения – носи усещане за застрашеност от изпадане от професията и невъзможност за намиране на нова месторабота.

Специфична практика е инструментализирането на пола с цел намиране на рекламодатели в сектора на регионалните медии: „В ранните ми години се е случвало често да ми казват, че ме пращат на среща с потенциален рекламодател, защото съм млада жена ... Никой не е искал от мен да правя нещо, но аз да отида на въпросната среща“ (P26). Налице са подозрения за подобни практики и днес: „Това, което се наблюдава, е малко по-фриволно отношение на колежки към силни на деня. ... Очевидно не е с цел информация или в романтичен план. Може би е за реклама“ (P27).

В крайна сметка, въпреки феминизацията, професията не е застрахована срещу полови стереотипи и интернализиран сексизъм. Проблемите обаче стават по-осезаеми, когато журналистките излязат от колегиалната среда в редакциите и отида на терен.

ЗАПЛАХИ, АТАКИ, ТОРМОЗ

В платформата за картографиране на медийната свобода на Европейския център за свобода на печата и медиите (ECPMF) откриваме 27 сигнала за засегнати жени журналисти в България за периода от 2020 г. до юни 2026 г.[8] Случаите включват публични и онлайн заплахи, обиди, атаки, посегателства върху оборудване, полицейски натиск и насилие, разпити, дискредитиране, включително на сексуална основа, блокиране на достъп до събития, сплашващи дела, отстраняване от ефир и др. Често извършителите са публични фигури или заплахите са случват на публични места. Наред с известните случаи, интервютата ни с журналистки показват, че има посегателства и тормоз, които не се афишират публично, а остават в тесен колегиален или семеен кръг. Част от ситуациите са травматични, други се приемат по-безболезнено.

СЕКСУАЛИЗИРАНА РЕЧ И НЕУМЕСТНО ПОВЕДЕНИЕ

„Коте" – не една журналистка е била наричана така от бизнесмен или политик, когото трябва да интервюира. Меката оценка за подобно отношение е „странно, непрофесионално", острата – „отвратително". В работната си комуникация журналистки се сблъскват с ухажване, сексуални намеци и обективизиране от страна на политици, кметове, бизнесмени и изобщо „важни мъже". А понякога и с нежелани докосвания („погали ме по бузата", „задържа ми ръката").

Респондентките споделят, че нямат изградени рефлекси как да реагират и как да се защитят в случай на тормоз на основата на

[8] ECPMF. (2026). Mapping Media Freedom. European Centre for Press and Media Freedom.

пола. Реакциите варират: „замръзване“, игнориране, акумулиране на травматичен опит или реторична самозащита. В случаите, когато не се стига до крайности, журналистките превръщат обективизирането и подценяването в работно предимство – изненадват събеседника с информираност и въпроси, които не очакват от „наивно младо момиче“ да зададе. Съобщават, че много често първоначалната снизходителност и закачливост на събеседника преминава в смущение и „на третия въпрос започва да се поти“.

Както „младото момиче“ е поставяно в сексуален контекст, така и „старата жена“ журналистка е уязвявана публично: „Когато си жена, това е по-често. На мъжете никой не им казва, че остаряват“ (P12). И в двата случая годините се лепят за пола, за да бъде омаловажена професионалната роля на журналистката.

Сред опитите за уязвяване са също така въпроси и забележки за сексуалната ориентация на журналистки, включително на публични събития от политически фигури: „Когато са безсилни да намерят аргумент, са стигали до такава крайност“ (P13).

Характерни за професията са и обидите по време на отразяване на събития, например протести: „Нецензурни изрази. Самата обида включва в себе си нещо, което не се казва на мъж“ (P19). В подобни случаи използваната лексика е сходна с езика на футболните агитки. В тази връзка попаднахме на примери и на жени, които са се отказали от спортната журналистика, а някои и от професията, именно заради вулгарен език в спортния ресор.

Сексуализирането и полът биват намесвани и в кампании за дискредитиране и онлайн тормоз – от вулгарни лични съобщения, през съчиняване на секс афери, до „цветущи коментари“ за личността на дадена журналистка и призиви за изнасилване. Жените в професията често са подлагани на сексистка и мизогинна реч онлайн. Същевременно четат за себе си и похвали под формата на интимни предложения.

Стремят се обаче да не отделят време и емоции за подобни коментари („предпочитам да не си го причинявам“). В случай че се пише нещо съществено за работата им в каналите на медията, разчитат на модераторите или съответните отговорници да ги информират, както и да изтрият призивите за насилие, каквито разбираме, че също се адресират към журналистки в читателски коментари. Модераторът или автоматичната опция за блокиране играят ролята на защитна бариера, която обаче не винаги функционира достатъчно прецизно. Респондентки например се оплакаха, че техни сигнали във Фейсбук за „брутални“ коментари спрямо тях са останали без последствия.

ВЪВЛИЧАНЕ НА СЕМЕЙСТВОТО

Неедноκратно попаднахме на казуси, в които публични фигури се опитват да злепоставят и/или да не отговорят на въпросите на критични журналистки, като отместват темата към семейството на съответната журналистка. Подобни реплики, смесващи професионалните компетенции на журналистката с личните ѝ отношения, се казват на публични събития, в социални мрежи, подемат се и в читателски коментари онлайн.

Налице са и случаи на сплашване чрез заплахи за близките. „Кажи ѝ, че има семейство“ е реплика, която журналистки получават през посредници. Това са едни от най-уязвимите ситуации, в които попадат журналистки, които „много се ровят“ в чувствителна тема. Понякога онлайн групи и профили разпространяват лична информация за журналистки и техни близки, както и публични призиви да се отиде на протест пред дома им. Заплахите за семейството пораждат страх, смущение и предпазливост: журналистка предупреждава съпруга си, че „нещо може да стане“, друга се оттегля от публични изяви, за да не се разбере, че е бременна, и това допълнително да я уязви, трета слага

камери в дома си. В някои случаи деца стават свидетели на стреса на родителите, четат коментари в интернет, разбират, че майка им е заплашвана.

Самите близки на журналистки, занимаващи се с по-чувствителни теми, изразяват притеснения от естеството на журналистическата работа. „Винаги съм ги оборвала с това, че медията е трибуна и ни защитава. Но самият факт, че приятели и близки непрекъснато те питат дали нещо няма да рефлектира, действително те кара понякога да си казваш дали пък не съм прекалено непредпазлива“ (P19). Като превантивна мярка журналистки започват внимателно да управляват онлайн присъствието си и се въздържат да публикуват в социалните мрежи информация за близките си.

ДЕЛА ШАМАРИ

Голяма част от интервюираните, независимо от медията и областта на практикуване, споделят, че са обект на сплашващи дела или на заплахи за завеждане на дело. Всъщност заплахата за съдебен процес е редовна част от професионалния живот в медийния сектор. Част от журналистките са били ответници по дела за накърняване на доброто име, които продължават с години. Възприемат го като форма на процесуален тормоз, а не като реален опит за защита на нарушени права. В някои случаи до дело се стига като продължение на опити за притискане на журналистката с други средства. Широко разпространени са първоначалните предупреждения към журналистки „да не се занимават, да си гледат живота“. Формите на сплашване включват натиск от адвокати или други посредници, телефонни обаждания, покани за „приятелски срещи“, писма до редакционната поща, настоятелно издирване на личните контакти на журналистката, искания за сваляне на публикации и претенции да не се продължава

работата по дадена тема. Дори когато не се стига до съдебно производство, самият психологически натиск оказва влияние: „Този тип тормоз не е за пренебрегване. Поставя те в ситуация, в която започваш да се съмняваш. Те внушават на репортера, че не си е свършил работата, не е разбрал всичко както трябва, изкривил е фактите, подвел е аудиторията“ (P19).

Част от журналистките системно се консултират с юристи и с колеги преди публикуване на материал или след появата на външния натиск. В същото време журналистките, които работят на свободна практика или в малка редакция, не разполагат с достатъчно ресурси и възможности за защита, което ги прави лесни мишени. Интервюираните споделят, че тормозът, свързан със сплашващи дела, се отразява и на личното им усещане за сигурност – например развиват притеснения, че могат да бъдат проследени, опасяват за безопасността на семейството си и за последиците върху личния живот и здраве.

ДРУГИ ЗАПЛАХИ, НАТИСК И ПОСЕГАТЕЛСТВА

Спектърът от заплахи и посегателства включва и много други нюанси. В най-висок риск са журналистки, които разследват злоупотреби, включително на държавни институции и политически фигури, криминални случаи, както и бизнеса на влиятелни компании. Значителен риск носят и теми с висока обществена поляризация, като войната в Украйна. Допълнително има и заплахи към медията от недоволни читатели („щели да ни запалят редакцията“), които се приемат като част от професията („това е редовният хейт“).

Формите варират от словесни заплахи и ултиматуми до привикване в бизнес офиси и демонстративно посегателство върху личното

пространство: „Да, получавала съм заплахи. Ултиматуми да премахна съдържание от сайта на медията ... Правени са такива опити от политически лица да бъда сплашвана. Но не е довело до нищо“ (P29); „Викали са ме на срещи по разни кабинети да ме респектират. Пасивно агресивно да ми говорят. Включително на публични събития с много хора също са се държали много агресивно, с разни подмятания“ (P22); „Апартаментът ми беше разбиван. Без да бъде ограбен. Беше някаква показна акция на сплашване“ (P13).

Онлайн заплахите са сред най-често срещаните прояви на сплашване. Интервюираните разказват за смъртни заплахи, подбуждане към насилие и публикуване на призиви за установяване на личния им адрес: „Заради такива като мен да върнат смъртното наказание ... Започнаха се всякакви идеи как да бъда убита. Получавах лични съобщения в продължение на няколко дни“ (P3).

Събраните сведения показват, че заплахите срещу журналистки се инициират от широк кръг субекти. Важен източник на натиск са политически лица, представители на институции и влиятелни икономически фигури. Прави впечатление една група субекти, които традиционно не попадат в докладите за свободата на медиите в България, но бяха многократно споменати в интервютата – лица и институции в сферата на здравеопазването. За регионалните медии сериозен източник на заплахи е местната власт и свързани с нея заинтересовани страни – в този контекст регистрираме както външен натиск, така и редакционна (авто)цензура, като целта и на двете е журналистите да не задават въпроси на властимащите, а просто да ретранслират официалната информация. Представители на местни общности също си позволяват грубо недоволство и обиди, когато не одобряват работата на журналистите. Отделни лица, засегнати от журналистически разследвания по криминални теми, също реагират заплашително и правят опити да предотвратят по-нататъшни публикации. Често заплахите идват и от

представители на аудиторията – чрез коментари в социалните мрежи, лични съобщения, или организирани онлайн кампании, провокирани от политици или други публични личности.

Част от интервюираните заявяват, че не свързват преживените заплахи с това, че са жени, а с естеството на професията и на темите, по които работят: „Чистата журналистика е мръсна работа. И неспокойна“ (P12); „Който го е страх от мечки, да не ходи в гората“ (P13). В същото време, независимо дали рискът се интерпретира като полово обусловен, той рамкира професионалната среда и води до повишена предпазливост. Журналистки например развиват рефлекси, основани на предположението, че разговорите им могат да бъдат записвани, манипулирани и впоследствие използвани срещу тях. Съобщават, че техни колеги записват срещите си не за журналистически цели, а като лична предпазна мярка. Тази бдителност е съпроводена с тревожност преди публикуване на чувствителни материали и с опасения относно възможните реакции на засегнатите лица.

ФЕМИНИЗИРАНА ПРОФЕСИЯ И ПУБЛИЧНОСТ: НЕРАВЕНСТВО НА СИЛИТЕ

Феминизацията на професията се отразява на авторитета и самооценката на журналистките. Много от тях смятат, че фактът, че са повече жени, ги прави по-уязвими: „Мъже по-малко има в професията, което кара политиците и бизнесмените да гледат по-несериозно на нея“ (P20). От това произтичат и честите сплашвания, и принизяващите коментари, и обидното отношение, които субекти с власт си позволяват спрямо журналистки и медии. Това се съчетава и с недостига на финансова обезпеченост в медиите, което също е сериозна предпоставка за омаловажаване и опити за контролиране от страна на бизнес и политика. А професията е толкова феминизирана именно защото е нископлатена, е масовото разбиране в гилдията. Така се получава порочен кръг пари – жени – уязвимост.

Защо жените се съгласяват да работят в нископлатена сфера, е въпрос, който отива отвъд пределите на настоящото изследване и изисква по-широк анализ на социалната среда. Повечето от жените, с които разговаряхме, просто го регистрират като факт: „Приема се, че жените повече могат да си позволят да работят на ниски заплати“ (P17). Прокрадва се и патриархалното разбиране, че мъжът трябва да издържа семейство и затова не може да си позволи да работи за заплата около минималната, „освен ако не му е хоби“. Интерес събужда хипотезата, че професията е атрактивна за жени „може би защото имат друг инвеститор в личен план“ (P27). Настина, някой трябва да доплати цената за достоен живот, когато доходите не достигат. Понякога, както стана ясно от разговорите, това е чрез подкрепа от

семейството. В много други случаи – инвеститорът е самата жена, която съчетава няколко работни ангажимента.

Жените в професията, точно защото е феминизирана, плащат цената и на публичния образ на сектора, който, както знаем, е критикуван и подиграван на едро. Известни са редица случаи на обидно отношение от страна на политици към журналисти, като тонът се възпроизвежда и от други фигури, превръща се в част от публичното говорене и формира обществено мнение. В повечето случаи журналистките приемат подобно отношение с горчивина: „Засяга ме много, обидно ми е ужасно. И винаги се чувствам безсилна да променя това мнение. Не можеш да спреш хората да те наричат „журналя", „мисирки", „гъски", „патки", „квачки", „държачи на микрофон" (P16).

Разговорите очертават вината на политическата класа и ниското ниво на общуване, което води до деградация на публичността: „Все по-малко политиците комуникират успешно и нормално с журналистите. И това им пречи на тях. Пречи и на журналистите да си вършат работата" (P29); „Толкова много врене и кипене и не може да се стигне цивилизационна летва на нормално отношение и всеки да си знае мястото: има журналисти, които задават въпроси, има политици, които отговарят или не отговарят" (P14).

В същото време самата професия не успява адекватно да защити себе си. Често срещан аргумент в хода на разговорите е, че „гилдията донякъде си го заслужава" – заради отстъплението от професионалните стандарти и състоянието на подчинение: „Има ръководители на редакции, които задават такъв тон – да бъдеш по-покорен, да не бъдеш твърде остър, за да не ядосаш този, който трябва да бъде питан. Защото последствията могат да бъдат да не идват в студиото, да се намали рекламата – нещата, които всички знаем" (P15). Има и едно друго структурно отстъпление от професионалната етика – гилдия, която трябва да осветлява сивите зони в обществото,

всъщност самата тя вирее в сива зона, както стана ясно от разказа за трудовите права на журналистките.

Слабата солидарност също подкопава авторитета и отслабва имунитета на професията. Интервюираните журналистки подчертават, че професионалната солидарност не е достатъчно широка, особено в моментите на непосредствена публична обида. Според тях много колеги остават пасивни. Вместо обща реакция в защита на засегнатия журналист, по-често се наблюдава дистанцираност, мълчание или дори иронично отношение към случващото се. От значение е разпокъсаността на професията на кръгове, които се подкрепят, и кръгове, които се атакуват. Самите медии от години се използват като инструмент за очернящи кампании срещу други медии и журналисти. Практиката продължава да е актуална. Журналистка от регионална медия сподели, че била заплашвана с „верига от сайтове", приближени до определена партия, които щели да я атакуват.

На целия този многопластов фон, прави впечатление и една друга особеност на публичността. Журналистиката е феминизирана професия, която отразява и в идеалния случай трябва да е куче пазач на обществено-политически живот, който обаче е доминиран от мъже. Това неравенство се пренася и в медийния ефир: жените преобладават като водещи и репортери (58%), но имат нисък дял като участници и гости (31%)[9]. Попитахме журналистките доколко този дисбаланс им прави впечатление и дали се замислят за пола, когато търсят експерти при подготовката на журналистически материал. Признаваме си, че в повечето случаи самият въпрос звучеше екзотично. Това неравенство обаче е факт и неминуемо се отразява на публичността. Водещо е мнението, че коригирането му не е по възможностите на журналистиката. Както даде пример респондентка: „В бранша, който

[9]СЕМ. (2025). Протокол №9 от редовно заседание, състояло се на 06.03.2025 г. СЕМ, стр. 17–18.

отразявам, ръководители на компании са все мъже. За една жена се сещам“ (P15).

И така, списъкът с неравенства, свързан с журналистическата професия, става дълъг. Паралелно с това средата има своите вътрешни контрасти. В разговорите с журналистките уловихме различни състояния на духа – от удовлетворение през възмущение до примирение. Включително и по отношение на неравенството на силите. Ако една журналистка сподели, че от отчаяние си е подала кандидатурата за касиер-продавачка в супермаркет, друга заяви: „Най-страшното за един журналист е да му връчат предложение, на което не може да устои. И вече да не е журналист. Ако ти, който си поставен на тази привилегирована позиция – да защитаваш обществения интерес, не можеш да защитиш себе си, къде си тръгнал?“ (P12). Освен разминаване в нагласите, тези позиции илюстрират и нещо общо – справянето със заплахите в средата е въпрос на индивидуални стратегии. Остава да се замислим, че когато журналистиката трудно успява да защити собствените си представители, рискът не е само за журналистиката.

ПРИЛОЖЕНИЕ: СПИСЪК НА РЕСПОНДЕНТИТЕ

No	опит в професията (брой години)	актуална ангажираност	населено място
P1	1-5	свободна практика	София
P2	1-5	свободна практика	София
P3	11-20	свободна практика	София
P4	11-20	свободна практика	София
P5	6-10	онлайн медия	София
P6	1-5	свободна практика	София
P7	11-20	радио	областен град
P8	21-30	радио	областен град
P9	над 30	радио	София
P10	11-20	онлайн медия	София
P11	11-20	свободна практика	София
P12	над 30	онлайн медия	София
P13	над 30	онлайн медия	областен град
P14	11-20	онлайн медия	София
P15	11-20	печат, онлайн медия	София
P16	21-30	свободна практика	областен град
P17	21-30	телевизия	София
P18	1-5	онлайн медия	София
P19	6-10	телевизия	София
P20	11-20	онлайн медия	София
P21	11-20	онлайн медия	областен град
P22	11-20	свободна практика	София
P23	21-30	онлайн медия	София
P24	21-30	телевизия	областен град
P25	6-10	телевизия	София
P26	над 30	онлайн медия	областен град
P27	21-30	онлайн медия	областен град
P28	11-20	радио	областен град
P29	11-20	телевизия	София
P30	21-30	печат, онлайн медия	областен град

„Онлайн медия" включва новинарски сайт или друг журналистически проект в интернет.

Инициативата е подкрепена от Фондация за свободата „Фридрих Науман“, а събитието за представяне на изводите от проучването, се проведе с подкрепата на Посолството на Кралство Нидерландия в България. Цялата отговорност за съдържанието на изследването, обработването и представянето на резултатите е на АЕЖ-България и по никакъв начин не може да се приема, че отразява гледната точка на някоя от финансиращите организации.